

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ei

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

-

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työkäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

-

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

-

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

1. Johdanto

Psykoterapeuttiyhdistys PSYRY ry vastustaa esitystä kasvatusta ja perheneuvolaohjelmien purkamisesta, ja haluaa esittää vakavan huolensa esityksen mukaisen toiminnan seurauksista. Esitys on sekä kehityspsykologisesti, palvelujärjestelmän toimivuuden näkökulmasta että pitkän aikavälin kustannusvaikutusten osalta vakavasti puutteellinen.

Perheneuvolat edustavat suomalaisessa palvelujärjestelmässä ainutlaatuisia, tutkimusperustaisia ja kliinisesti korkeatasoisia osaamiskeskittymää, jonka ydintehtävänä on lasten ja perheiden varhainen, systeminen ja kehityspsykologisesti informoitu tuki.

2. Kehityopsykologisen ja moniammatillisen erityisosaamisen välttämättömyys

Lasta ei voida hoitaa kuten yksittäistä aikuista. Lapsen hyvinvointi rakentuu suhteissa, arjessa ja kasvuympäristössä. Tämän vuoksi lapsen mielenterveyden tukeminen on väistämättä systeemistä työtä, joka kohdistuu samanaikaisesti lapseen, vanhempiin ja perheen vuorovaikutukseen. Tämä lähestymistapa on linjassa myös kansainvälisten suositusten kanssa.

Perheneuvoloiden keskeinen vahvuus on kyky toteuttaa tätä kokonaisvaltaista työtä käytännössä moniammatillisena tiimityönä. Kyse ei ole neuvonnasta, vaan vaativasta psykososiaalisesta muutostyöstä, jossa:

- tuetaan vanhemmuutta ja varhaista vuorovaikutusta
- tunnistetaan kehityksellisiä ja mielenterveyden haasteita varhaisessa vaiheessa
- toteutetaan kokonaiskehitystä kartoittavia tutkimus- ja arviointijaksoja (sekä psykologin että sosiaalityön asiantuntijuutta hyödyntäen)
- autetaan perheitä ero- ja kriisitilanteissa
- ehkäistään lasten ja nuorten oireilun vakavoitumista
- vahvistetaan koko perheen vuorovaikutusta, tunneyhteyttä ja toimintakykyä
- tuetaan myös vanhempien parisuhdetta osana lapsen kehitysympäristöä
- ohjataan tarvittaessa oikea-aikaisesti jatkohoitoon

Tämän työn toteuttaminen edellyttää sekä syvällistä kehityopsykologista osaamista että vahvaa sosiaalityön asiantuntemusta.

Psykologeilla on ainutlaatuinen, yliopistotasoinen koulutus lapsen kehityksestä, traumojen vaikutuksista, vuorovaikutussuhteista ja mielenterveydestä. He vastaavat psykologisista tutkimuksista, kehityksellisistä arvioista ja vuorovaikutuksen kokonaisvaltaisesta ymmärtämisestä.

Sosiaalityöntekijöiden osaaminen on yhtä lailla keskeistä. He tuovat työhön perheen elämäntilanteen, arjen rakenteiden, sosiaalisten riskitekijöiden, palvelujärjestelmän sekä lapsen oikeuksien ja suojelun näkökulman. Perheen tilanteet ovat usein monikerroksisia, ja ilman sosiaalityön asiantuntemusta kokonaiskuva jää väistämättä vajaaksi.

Perheneuvolatyön vaikuttavuus perustuu juuri tähän moniammatilliseen integraatioon:

- psykologinen ymmärrys lapsen kehityksestä ja mielenterveydestä
- sosiaalinen ymmärrys perheen arjesta, kuormituksesta ja rakenteellisista tekijöistä

- yhteinen työskentely, jossa perheen tilannetta hahmotetaan kokonaisuutena

Tätä osaamista ei voida korvata yksittäisillä, kapeammin määritellyillä ammattirooleilla eikä hajauttaa ilman, että työn laatu heikkenee olennaisesti.

3. Rakenteellisen purkamisen riskit

Esityksessä oletetaan, että perheneuvoloiden tehtävät voidaan hajauttaa muihin palveluihin ilman merkittävää laadullista menetystä. Tämä oletus ei ole realistinen. Ilman selkeästi määriteltyä lain turvaamaa perheneuvolarakennetta palvelut pirstaloituvat, kehityspsykologinen ja systeeminen näkökulma heikkenee, moniammatillinen integraatio hajoaa, varhainen tuki viivästyy tai jää toteutumatta ja vastuu siirtyy raskaampiin palveluihin.

Historia on osoittanut, että jos jotain palvelua ei laissa veloiteta järjestettäväksi tietyillä perusteluilla laadukriteereillä, se myös ensimmäisenä minimoidaan tai puretaan kokonaan taloudellisen niukkuuden alla. Lisäksi hyvinvointialueille annettava laaja tulkinnanvara luo merkittävän riskin siitä, että vaativaa erityisosaamista edellyttävät tehtävät pyritään tuottamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti.

Käytännössä tämä voi tarkoittaa:

- tehtävien siirtämistä vähemmän koulutetuille toimijoille
- psykologisen ja sosiaalityön asiantuntemuksen kaventumista
- työskentelyn muuttumista lyhytkestoiseksi ja pinnalliseksi
- arviointien ja interventtioiden laadun heikkenemistä

Tällainen kehitys ei ainoastaan heikennä palveluiden vaikuttavuutta, vaan lisää riskiä virheellisille arvioille, myöhästyneelle puuttumiselle ja ongelmien kasaantumiselle.

Perheneuvolapsykologien työpanoksen vähentäminen tai roolin muuttaminen ei poista ongelmia, vaan siirtää ne muihin, jo valmiiksi kuormittuneisiin palveluihin, kuten koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon sekä neuvolapalveluihin. Samalla syntyy paine koko perustason palvelujärjestelmän uudelleenorganisointiin.

4. Kustannusvaikutukset

Perheneuvoloiden purkaminen ei tuota säästöjä, vaan kasvattaa kustannuksia.

Kun varhaista, kehityspsykologisesti ja systeemisesti informoitua tukea ei ole saatavilla, ongelmat ehtivät syventyä ja monimutkaistua, erikoissairaanhoidon tarve kasvaa ja lastensuojelun ja psykiatrian kuormitus lisääntyy. Kustannukset siirtyvät ja kasvavat erityisesti lasten- ja nuorisopsykiatriassa, aikuisiän mielenterveyspalveluissa sekä syrjäytymisen ja toimintakyvyn heikkenemisen kautta koko yhteiskunnassa.

5. Inhimilliset vaikutukset

Taloudellisten vaikutusten lisäksi esityksen inhimilliset seuraukset ovat vakavia.

Ilman varhaista, moniammatillista ja systeemistä tukea lapsen kehitykselliset riskit jäävät tunnistamatta, perheiden kuormitus kasvaaja vuorovaikutussuhteiden ongelmat syvenevät. Tämä merkitsee lisääntyntä kärsimystä lapsille, vanhemmille ja koko perhejärjestelmälle.

6. Johtopäätökset ja suositukset

PSYRY katsoo, että perheneuvolajärjestelmän purkaminen on vakava virhe.

PSYRY esittää, että:

1. Kasvatus- ja perheneuvolatoiminta säilytetään sosiaalihuoltolaissa erillisenä palveluna.
2. Toiminnan ytimeksi määritellään kehityspsykologinen, systeeminen ja moniammatillinen varhainen tuki.
3. Henkilöstöltä edellytetään riittävää psykologista, psykoterapeuttista ja sosiaalityön erityisosaamista.
4. Moniammatillinen tiimityö turvataan rakenteellisesti.
5. Toimintaa ohjataan valtakunnallisesti laadun ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.
6. Perheneuvoloiden asemaa vahvistetaan osana mielenterveyden ehkäisevää palvelujärjestelmää.

7. Lopuksi

Kyse ei ole yksittäisestä palvelurakenteesta, vaan siitä, ymmärretäänkö lasten ja perheiden tukeminen kehityksellisenä, relationaalisenä ja systeemisenä tehtävänä – vai pelkästään hallinnollisesti järjestettävänä palveluna. Perheneuvolat edustavat vaikuttavaa, tutkimusperustaista ja moniammatillisesti integroitua lähestymistapaa. Niiden purkaminen olisi sekä ammatillisesti että yhteiskunnallisesti vakava askel taaksepäin.

Psykoterapeuttiyhdistys PSYRY ry:n hallitus

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

-

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

-

Pyykkönen Nina

Psykoterapeuttiyhdistys PSYRY ry - Nina Pyykkönen, puheenjohtaja